

A szegedi tanyák népe

(III.) A tanyai ember építkezése a legváltozatosabb formákat mutatja a fiatal bérli földbesüllyesztett, egysejtű putrijától a nagygazda majorszeru tanyájáig. E formák szakszerű jellemzése itt és most nem lehet feladatunk, csak tipikussá hagyott leírásra szorítkozhatunk.

A házat rendszerint maga a család, esetleg a had, nemzetség építi fel. Az építkezést sokszor pénzköleséssel segítik, amelyért nem kérnek kamatot. A ház alapját téglából rakják. Erre jön a föld szintjétől kezdve a vályogfal. A vért falat ma már inkább a mellékhelyiségeknél találjuk meg, amelyek a családnak a küzdés éveiben akárhányszor lakóhelyül szolgáltak. Az épület helyiségei földesek, amelyet a jóra való gazdasszony minden szombaton feldörögöl. A tetőzet manapság szinte kivétel nélkül cserép, tehetősebbeknél pala. A cserepet ugyan nem szeretik, mert a szalonnának, kukoricának, paprikának nyáron nincsen jó helye alatta. Mégis ezt választják, mert legtovább tart. Imitt-amott néhány nádfedeles házat is látni. Feltűnő, hogy a szegedi tanyavilágban a kerítés egyetemesnek mondható, amit a gazdálkodás fejlettségével magyarázhatunk: a jószágok nem kalandozhatnak kedvükre.

Erdekes, hogy a napsugaras díszítés igen gazdag változatokban megtalálható a századforduló táján épült házak végein (oromfalain). E drága famunkának alkalmazása talán az egykoru gazdasági prosperitással függ össze. Bizonyítja azonban azt is, hogy a tanyavilág szellemi szülőföldje Szeged városa, ahonnan ezt a népies Szentháromság-motívumot magukkal vitték új lakóhelyükre. A mai házakon dekoratív elemeket hiába keresnénk. Minden az olcsóság és használhatóság jegyében készül. A fehérre meszelt falakat kívülről felváltja a gusztustalan „priccolt” fal, amelyre csak egyszerűen kell költeni. A ház belsejét pedig „pengálják”, azaz szobatesztó szalonokkal festik. A minták nem szépek, divatjukat multák és főképpen hátrányosak az egészségre, mert amíg régebben évente kétszer is kimeszelték a házat, mostanában a festés megújítása négy-öt esztendőnként történik.

A tanyai ember

es asszony élete differenciáltsága következtében született ezermester. Feltűnő azonban, hogy készséget ujabban kevésbé gyümölcsözteti. A városban készvenett gyári holmikat veszi inkább meg. Ebben öntudatlanul is bizonyára az a közgazdasági törvény buzdodik meg, hogy azt vesszük meg, ahhoz állunk, amhez olcsóbban jutunk hozzá. Ezt a tanyai ember a pénz és a munkaidő arányával méri meg. Azt hisszük, hogy a népi tárgyi alkotásait ezériszoritja ki a gyárilap tömegtermelése.

Mint hogy a tanyai embernek a földművelés és jószágtartás éppen eléggé lefoglalja minden idejét, ráérő idejében bizony inkább pihen, segít az asszonynak, vagy szerszámait tartja rendben. A díszítő hajlandóságok életének komolysága miatt igen mélyre szorultak benne. Különben sem volna egyszerű, ha butorait, háztartási eszközöit maga készítené, ékesítené, hiszen akkor más dolgot kéne érte elhagynia. Így aztán szobabutorát, olcsó, izléstelen kispolgári portékát a betiptacon vásárolja meg. A mai művelt Európa azonban szégyelheti magát amiatt, hogy csak siralmas lakáskultúrát, ruházatot, slágereket tud az alatta élő rétegeknek hagyományozni.

Szegény embereknek, fiatal bérlieknek eleinte butorak alig van. Az anyaföldön hálának, ott esznek. Holmijuk is, amit nem lehet szög, rúdra akasztani, ott van.

A régi szépformájú cserépedényeket a gyári badogedények és kiselejtezett porcellán díszítványok váltják fel. A falakon, szobákon néhány olajnyo-

matu szentkép, felöltöztetett szentelt gyertya és a család férfitagjainak katonaképei foglalnak helyet. Öregbék még ma sem állanak szívesen fényképezőgépre. Az a bielelem járja közöttük, hogy hamar meghal az, akinek fényképe van.

Ezzel szemben igazán üdítően hat az a tisztaság, amelyik a legtöbb tanyai háztájékat olyan szépen jellemzi.

A tanyák népköltése

az újabb évtizedekben válságos helyzetbe jutott. A földművelés állandó elfoglaltsága és gondja általában nem kedvez a művészi megnyilatkozásoknak. Az efféle ösztönök nem érhetnek alkotássá, mert a mindennapi életnek súlyos követelményei vannak. A népköltészet egyetemes pusztulását tehát egyoldalú tévedés volna csak a nyugati civilizáció terjedésével magyarázni. A kettő csak részben áll okozati összefüggésben egymással. A régi parasztkultúra pusztulásának főképpen a magyarság életformájának XIX. századi változása az oka. A mai parasztság életéből már hiányzik a művészi szándékokat érlelő ráérés.

A tanyákon viszonylag még a líra, a fiatalság költészete virágzik. A népi epika (mese, ballada) az iskola és az újság hatása alatt sorvadozik. A mai tanyai ember számára a kalandelményeket már nem a mese, hanem a karcáros újságok szenzációi jelentik. A játékok ma már töredékekben, inkább csak a gyermekek körében élnek. Talán még a népi nyelvet fertőzték meg legkevésbé a városi hatások.

A népszokások közül leginkább csak azok tartják magukat, amelyek az élet misztériumaihoz: születéshez, házassághoz, halálhoz fűződnek. A gyereket különösen az idősebb nemzedékek Isten áldásának tekintik, aki a család nevét fentartja. Eppen ezért a gyermektelen házaspár sokszor örökbe fogad egészen idegen gyereket, egyrészt hogy öregségének legyen istápjá, másrészt pedig — mint mondja — nem akarja a nevét kutyára hagyni. A házasság nemcsak szerelemből, de nem is csak anyagi megfontolásból jön létre. Iparkodnak a kettőt egyeztetni, mégis mintha inkább a szív szavára hallgatnának, mintha

elsősorban a tisztaságot és a dologszeretettel néznék a lányban. Az öregeknek csak akkor maradnak, ha ezek bátorozottan kívánják az egy kenyéren élést, vagy ha egyetlen gyermek lép házasságra. Mindenképpen törekednek arra, hogy a maguk emberségéből, szüleiknek különösebb támogatása nélkül is meg tudjanak élni. A hagyományos fiatalon való házasodás következtében, szüleik még legtöbbször javakorbeliek, akik a gazdálkodást vajmi ritkán adják át nekik, a „gyöplüt” nem engedik ki a kezükből, már a többi gyermekre való tekintet miatt sem. A fiatalokban éppen olyan erős a birtoklás ösztöne, amelyet az önállóság vágya is fokoz. A szülői háznak gondtalan függéséből nem egyszerűen mennek maguktól választott szegénységbe, városi bértelekre és önön erejükkel, sok nélkülözéssel és lemondással szereznek tanyát, földet, kis vagyont maguknak. Egyéb körülmények mellett éppen ezekben az ősz-

tönökben kell a végső gyökereit keresnünk a szegedi nép Délvidéket gyarmatosító, tanyákat telepítő kirajzásainak, másfelől pedig a különleges szegedi foglalkozások (paprikatermelés) kialakulásának. A jussért való torzalkodások nem mindig jelentik a kegyelet hiányát, elsősorban egzisztenciájukat javító lehetőségnek tekintik.

A tanyai ember, mint általában az egyszerű emberek, nem fél a haláltól. Sokat gondol ugyan rá, de beletnyugszik. Ismeretes mondása: úgy dolgozzál, mintha örökké élnél, úgy imádkozzál, mintha mindjárt meghalnál. Halálában van valami megrendítő egyszerűség és méltóság. Halálát érezvén közeledni, iparkodik a szentségeket fölvenni, utána megköveti házastársát, hozzátartozóit, cselédjeit. A halottat megsiratják, de nem gyászolják sokáig. Az élet halad tovább és a tanyán éppen olyannak fogadják el, amilyen.

BALINT SÁNDOR

Eternit és más burkolólemezek

érkeztek minden színben és minőségben konyhaasztalra, ülőkére, falburkolásra stb. utányos árban kapható:

Dacsó Arnold Szeged, Tisza Lajos-körut 48.

Felesége elszólásából sikerült rábizonyítani Lasancz Mihályra az apagyilkosságot

(A Délmagyarország munkatársától) Beszámolt a Délmagyarország arról a szenzációs nyomozásról, amelynek eredményeként felfedték egy négy évvel ezelőtt elkövetett apagyilkosság tettesét. Amint jelentettük, négy évvel ezelőtt Alsó-tanyán meggyilkolták Lasancz Antal idős gazdálkodót. A gyilkosság elkövetésével fiát, Lasancz Mihályt gyanúsították, akire azonban nem sikerült rábizonyítani a bűncselekményt, ezért a törvényszék bizonyítékok hiányában felmentette. Most négy év után a lengyelkapolnai rendőrör, Pinter Ferenc főtörzsrőrmester vezetésével bizalmas értesítés alapján addig

nyomozott, amíg sikerült annyi bizonyítékot összegyűjteni, hogy ennek alapján vallomásra tudták bírni. A döntő bizonyítékot felesége szolgáltatotta Lasancz Mihály ellen. Lasancz rossz viszonyban élt az asszonnyal, folyton ütötte verte, mint annakidején apját. Az asszony folyton panaszkodott ismerőseinek a durva emberre és a szomszédok gyakran látták is, hogy Lasancz veri a feleségét. Egy ilyen eset után az asszony valaki előtt elszólta magát, hogy alapos gyanuja szerint férje ölte meg az öreg Lasancz Antalt. Az elszólásról értesítették a rendőrséget. Pinter főtörzsrőrmester aztán előbb az asszonyt, majd férjét fogta vallatásra és ügyesen úgy intézte hozzájuk kérdéseit, hogy mindent bevallottak. Pinter Ferenc több ilyen sikerült nyomozást folytatott le, ezt a legújabbat is igazi rendőri szímmattal vezette, dicséretet is kapott érte felettéseitől.

Szombat délután újabb helyszíni szemlét tartottak az ástóthalmi erdő szélén, ahol a gyilkosság négy év előtt történt. A szemlén résztvevett az ügyészség képviselője is, az ügyészségnek ugyanis teljes részletességgel van szüksége a tényállás megállapítására, mert az eljárást csak így lehet megindítani újból Lasancz ellen. A törvényszék jogerős felmentő ítélete után ugyanis az a jogi helyzet, hogy most újrafelvételt kell kérni az ügyben és ehhez szüksége van a tényállás legrészletesebb tisztázásához.

Emléktáblát helyeznek el Petőfi kiskörösi szülőházán

Kiskörös, október 9. A kiskörösi hajlékot, amelynek utcai szobájában Petőfi először pillantotta meg a napvilágot, mint nemzeti ereklyét közadakozásból annakidején az Irók és Művészek Társasága vásárolta meg a korábbi tulajdonostól.

Kiskörös most emléktáblával jelöli meg a falakat. Az emlékművet október 17-én, vasárnap kegyeletos ünnepség keretében avatják fel. (MTI)

SZEGEDI BEVÁSÁRLÓ KIRENDELTSÉG
SZÉCHENYI-TÉR 12. TELEFON: 33-77, 33-78